

Aantekeningen bij de brief aan de Hebreëën

Index

1. Inleiding	2
2. Auteurschap	2
Argumenten die pleiten voor Paulus	
3. Jaar van schrijven	3
Argumenten voor een late datering (rond 68)	
Argumenten voor een vroege datering (het jaar 53)	
4. De boodschap in het kort...	4
Geen vaste structuur	
De Hogepriester	
Veel typologie	
Het oude was goed, maar het nieuwe is beter	
Engelen	
5. De geadresseerden	4
Een tweeledige boodschap	
Kenmerken van de geadresseerden	
Joodse christenen	
Hebreëën	
Verduidelijking gewenst	
6. Behoudenis	7
Woordstudie	
Behoudenis in de Bijbel	
Behoudenis is voorwaardelijk	
De opdracht om te volharden	
7. Geloof	9
Geloven is een levenshouding	
Doorgaande bekering	
8. Vasthouden aan het oude systeem	11
Judaïsme	
Mengvorm	
9. Een eindtijdboodschap	11
De laatste dagen	
De laatste dagen onderbroken	
Gods oordeel	
10. Geheiligd door het bloed van het verbond	13
Het nieuwe verbond	
Een collectief doel	
Geheiligd door het bloed van het verbond	
Leven uit complete vergeving	
Geheiligden kunnen afvallen	
11. Belofte en hoop	14
De belofte	
Het hemelse Jeruzalem	
De hoop	
Gericht worden op het volmaakte	
Het koninkrijk ontvangen	
12. Afvallen of behouden worden	17
Afvallen is mogelijk	
De Heere zal Zijn volk oordelen	
Verzekerd van iets beters	
Een gezonde aanmaning	
13. Samenvatting van de brief	18
14. De toepassing	19
Geloof en behoudenis	
Ter overdenking	

1. Inleiding

Deze studie is ontstaan in de aanloop naar een aantal bijbelstudies over Hebrëeën 10 t/m 12. Bij het bestuderen van deze passages ontstond bij mij de behoefte om een aantal begrippen uit de brief wat breder te bestuderen. Eén van de belangrijkste vragen waarop ik een antwoord wilde, was: 'Hoe moet ik de boodschap van de brief begrijpen in samenhang met het gegeven dat deze mensen gelovigen zijn?' Dit laatste zeggen immers alle verklaringen die ik gelezen heb. En als dat dan zo is, waarom worden de geadresseerden dan bijvoorbeeld opgeroepen om 'toe te gaan tot de troon van de genade' of wordt er gesproken over 'geheiligden' die kunnen afvallen. Dat paste niet helemaal in het 'beeld' wat ik heb van geloven en de zekerheid van het geloof.

Wie de brief oppervlakkig leest, heeft al snel het idee dat hij de hoofdboodschap wel te pakken heeft. Zeker vanuit de gedachte dat alles draait om verzoening door het bloed van Christus, kun je het idee krijgen dat je snel bent uitgelezen. Wat heb je er immers nu nog aan om al die vergelijkingen met de Oudtestamentische offerdienst uit te pluizen. Die tijd is immers voorbij. Christus is gestorven en opgestaan en de weg naar de Vader is open.

Als je echter probeert om details van de zinnen te begrijpen, dan ontdek je dat dit een brief is die helemaal niet zo 'simpel' is. Er is, zoals ik zal uitwerken, veel meer aan de hand dan alleen het feit dat Jezus de Hogepriester is, die gestorven is voor onze zonden.

Nog sterker: deze brief heeft nauwelijks een directe boodschap voor christenen uit de volken, waarbij ook wij horen, tenzij je natuurlijk Joodse wortels hebt. Dat zou ons op zich niet hoeven te verwonderen gezien de titel van de brief.

Hieronder vind je het verslag van mijn ontdekkingsreis. Ik heb dit traject beleefd als erg pittig, maar wel leerzaam. Steeds weer merkte ik dat bepaalde dingen die ik al dacht te weten me in de weg stonden om te verstaan wat de echte boodschap van deze brief is. Kennis kan van pas komen, maar ook ballast zijn. Ik heb ervaren dat ik geen steek verder kwam met begrijpen, zolang ik bepaalde inzichten bleef vasthouden. Wees dus ook als lezer van deze studie bereid om wat brillen af te zetten. Je kunt natuurlijk ook besluiten om niet door te lezen...

Ik begin de studie met wat algemene informatie (auteurschap, tijd van schrijven, de boodschap in het kort), om vanaf paragraaf 4 met de vragen van hierboven aan de slag te gaan.

NB. Laat het duidelijk zijn dat er over deze brief veel meer te zeggen is, dan ik hieronder doe. Ik denk bijvoorbeeld aan de prachtige typologieën over Christus vanuit de Oudtestamentische offerdienst.

2. Auteurschap

Er is nog steeds twijfel over wie de schrijver van deze brief geweest zou zijn. Veel Latijnse en alle oude Griekse schrijvers hebben deze brief eendrachtig als een brief van Paulus erkend, maar in latere eeuwen zijn de meningen verdeeld geraakt. Dat is tot op de dag van vandaag in de bijbelcommentaren terug te vinden.

Voorname aanleiding voor de verwarring is de literaire stijl van de brief, die niet aansluit bij de stijl van Paulus' andere brieven.

De Rooms-katholieke Kerk heeft de onduidelijkheid over het auteurschap destijds aangegrepen om de betrouwbaarheid van de brief aan te vechten. Dat was in haar voordeel, omdat de brief de nadruk legt op het Verbondsvolk Israël en dat in een tijd waar de vervangingstheologie (de kerk in de plaats van Israël) al geboren was.

Sommigen wijzen de brief toe aan Barnabas, Apollos, Lucas of Clemens. De argumenten die pleiten vóór Paulus, wegen wat mij betreft echter zwaarder.

- Bij zijn verkondiging aan Joden en heidenen koos Paulus steeds de stijl die het best paste bij zijn doelgroep (1Kor.9:20-23) en dat doet hij ook nu hij alleen aan de Joden schrijft. Hij schrijft als degenen die aan de voeten van Gamaliël zat en die de wet kent. Vandaar dat de stijl niet overeenkomt met zijn andere brieven. Was dat wel zo geweest, dan was dat juist een argument tégen zijn auteurschap. Dan zou hij de Joden onnodig gekwetst hebben.
- 2Petr.3:15-16 wijst er op dat Paulus ook aan de Hebreeën geschreven heeft. Een andere brief dan deze, die hiervoor in aanmerking komt, is nooit gevonden.
- Paulus zou ook goede redenen hebben om zijn naam niet in de brief te vermelden, om zodoende de Joden allereerst te richten op de boodschap en niet te laten afleiden door de reputatie van de schrijver. Er was immers veel haat tegen hem, want men had het verhaal verspreid dat Paulus tegen de wet zou zijn. Dit gerucht leidde menselijkerwijs gesproken uiteindelijk tot zijn gevangenneming in Jeruzalem.
- Opvallend is ook dat in de brief geen gemeentelijke kwesties besproken worden. Paulus wil bij de lezers geen antiheidense gevoelens opwekken.
- In 13:23 wordt Timotheüs, de bekendste medewerker van Paulus, genoemd.

De reden dat het auteurschap (en zelfs een tijd lang de inhoud van de brief) zo omstreden is, heeft naar mijn idee ook te maken met de boodschap. De brief gaat in tegen de vervangingsleer en geeft Israël de plaats die het toekomt. Het vervolg van deze studie zal dit aantonen.

3. Jaar van schrijven

Ook met betrekking tot de datering is er onduidelijkheid. De brief móet geschreven zijn vóór de verwoesting van de tempel in het jaar 70, vanwege 10:11, waar staat dat elke priester dagelijks in zijn dienst staat (de SV vertaalt hier fout).

Argumenten voor een late datering (rond het jaar 68):

- De gebeurtenis die in 13:23 beschreven wordt, speelt zich volgens de meeste commentatoren af in de laatste periode van Nero's regering en daarom moet de brief vlak voor de verwoesting van Jeruzalem geschreven zijn. De datering van de brief valt dan samen met die van de tweede brief aan Timotheüs (het jaar 68), wat zou inhouden dat dit de laatste of één na laatste brief van Paulus zou zijn.
- Vanwege de groet uit Italië (13:24) denkt men dat Paulus op het moment van schrijven in Rome geweest moet zijn. Hij heeft daar twee keer gevangen gezeten; de eerste keer rond 61-62 en de tweede keer rond 67-68.

Er zijn echter ook goede argumenten voor een vroege datering (het jaar 53):

- Paulus zou de brief geschreven kunnen hebben in 53-54, tijdens de 18 maanden die hij in Korinthe verbleef. In die tijd heeft hij vooral de Joden onderwijs gegeven over het woord van God (Hand.18:11).
- Het zou vreemd zijn als Paulus, de man van het 'eerst de Jood' zou gewacht hebben met het schrijven van deze brief tot bijna bij zijn dood.
- Paulus was in 51 in Jeruzalem om mee te discussiëren over onderwerpen die ook in de Hebreeënbrief beschreven staan. Direct daarna schreef hij zijn brieven aan de Thessalonicenzen. Zou hij dan de Hebreeën overgeslagen hebben?
- De visie op behoudenis, zoals die voorkwam in de tijd dat de verwachting van de spoedige wederkomst nog reëel was (zie informatie verderop).
- 10:16-18 Koppeling met laatste dagen, eveneens passend in die tijd.
- Ook de vier belangrijkste handschriften van het NT vermelden Hebreeën na 1 en 2 Thessalonicenzen.

Als we uitgaan van een vroege datering zitten we nog wel met de groet van 13:24. Omdat men er niet zeker van is of deze zin er in de oorspronkelijke handschriften bij stond, kan dit niet als een hard gegeven worden aangevoerd. Bovendien is niet zeker of de schrijver op dat moment zelf in Italië verkeerde, of dat hij de groeten liet overbrengen. Paulus kende al mensen uit gemeente van Rome voordat hij zelf Rome bezocht (zie Rom.16).

4. De boodschap in het kort...

Geen vaste structuur

In deze brief is niet een vaste structuur te vinden, zoals we dat wel in andere apostolische brieven gewend zijn. Deze brief heeft meer het karakter van een preek (homilie). Veel dingen worden meerdere keren herhaald. Je krijgt hierdoor een indruk van de emoties van de schrijver bij dat wat hij aan de lezers probeert over te brengen.

De Hogepriester

Wie de brief doorleest zal al snel de volgende rode draad opmerken, die de schrijver kernachtig verwoordt in 8:1-2. We hebben een Hogepriester:

- die Zijn plaats in de hemelen heeft ingenomen,
- die gezeten is aan de rechterzijde van de troon van Gods majesteit,
- die de dienst vervult in het ware heiligdom,
- de tabernakel die door de Heere en niet door mensenhanden is opgericht.

Veel typologie

Steeds weer wordt de vergelijking gemaakt tussen de priesterdienst onder het oude verbond en de Priesterdienst van Christus in het kader van het nieuwe verbond. Het oude is een type van het nieuwe. Er zijn prachtige dingen uit te leren die wijzen op Christus, maar het nieuwe is anderzijds weer niet te vergelijken met het oude. Het is veel mooier.

Het oude was goed, maar het nieuwe is beter

Allerlei elementen rondom de Oudtestamentische offerdienst worden besproken en vervangen door wat Christus heeft gedaan.

'Beter dan' zou een sleutelwoord in de brief kunnen zijn, die een reeks van tegenstellingen tussen goed en beter, tussen schaduw en werkelijkheid, tussen type (vervulling) en antitype (tegenstelling) laat zien. Christus is beter dan, profeten en engelen (1-2), Mozes (3), Jozua (4), Aäron (5-7), het Mozaïsch verbond (8), de Levitische offers (9-10). Deze vergelijkingen bepalen ook voor een deel de structuur van de brief.

Engelen

In de brief wordt opvallend veel over engelen gezegd (hfst. 1+2, 13:1). Vooral het erbij halen van engelen in verband met de positie van de Zoon is niet iets wat in de Bijbel vaak gebeurt.

5. De geadresseerden

We vinden in deze brief een groot aantal indringende oproepen. Uiteraard worden die opdrachten niet voor niets (zo) gegeven. De schrijver spitst zijn boodschap toe op datgene wat voor de doelgroep belangrijk is. De aard van de opdrachten zegt iets van de mensen die aangesproken worden en het geeft ons te denken. Zijn het gelovigen of ongelovigen? Kennen ze de Heere Jezus als hun verlosser of niet? Zijn het Joden of heidenen? Wat gaat er goed en wat gaat er fout? Moeten ze vermaand worden, of verdienen ze lof?

Een tweeledige boodschap

De onderstaande teksten doen vermoeden dat het gaat om mensen die nog niet tot geloof in Jezus Christus gekomen zijn.

'Hoe zullen wij ontvlieden, indien wij op zo grote zaligheid geen acht nemen? Dewelke, begonnen zijnde verkondigd te worden door den Heere, aan ons bevestigd is geworden van degenen, die Hem gehoord hebben' (2:3).

'Laat ons dan met vrijmoedigheid toegaan tot den troon der genade, opdat wij barmhartigheid mogen verkrijgen, en genade vinden, om geholpen te worden ter bekwamer tijd' (4:16).

Mij doen deze oproepen denken aan de nodiging tot het heil die we ook in onze kerken tegenkomen voor degenen die de Heere Jezus nog niet kennen. Het zijn prachtige teksten om 'zoekende zielen' mee te nodigen om hun toevlucht bij de Heere Jezus te zoeken.

Andere teksten in de brief doen echter weer vermoeden dat het hier gaat om gelovigen, mensen die behouden zijn.

3:1 ...*heilige broeders, die der hemelse roeping deelachtig zijt...*

3:14 ...*want wij zijn Christus deelachtig geworden...*

5:12 ...*terwijl u gezien de tijd leraars behoorde te zijn...*

6:18 ...*wij namelijk, die de toevlucht genomen hebben...*

Wat voor mensen zijn het nu? Gelovigen of ongelovigen? Of bestaat de doelgroep soms uit beide soorten mensen? In andere gemeentelijke brieven wordt ook vaak een heel scala van mensen aangesproken, afhankelijk van dat wat kenmerkend is voor hun leven. Gelovigen worden bemoedigd en ongelovigen of mensen die zijn afgedwaald worden vermaand, opgeroepen tot bekering of het oordeel aangezegd. Als deze brief ook tot verschillende soorten mensen gericht is, zou dat het verschil verklaren tussen de tweeledigheid van de boodschap die hierboven worden aangehaald.

Kenmerken van de geadresseerden

Zoals hieronder uit de opsomming zal blijken, lijkt het er echter meer op dat er één zelfde groep mensen wordt aangesproken, namelijk gelovigen.

We vinden in de brief de volgende kenmerken van de geadresseerden:

- Ze zijn kinderen van de vaders (1:1).
- Ze kennen de overlevering van het evangelie uit de eerste hand (2:3).
- Ze zijn – zoals uit de context blijkt – het nageslacht van Abraham waarover Christus Zich ontfermt (2:16).
- Ze zijn heilige broeders (3:1).
- Ze zijn deelgenoten van de hemelse roeping (3:1).
- Ze zijn het huis van Christus als ze de vrijmoedigheid en het roemen in de hoop tot het einde toe onwrikbaar vasthouden (3:6).
- Ze zijn metgezellen van Christus als ze het begin van het vertrouwen tot het einde toe onwrikbaar vasthouden (3:14).
- Ze hebben de blijde boodschap gehoord, net als de vaders (4:1-2).
- Ze zijn tot geloof gekomen en gaan daarom in de rust in (4:3).
- Jezus is hun Hogepriester en Hij is voor hen door de hemelen doorgedaan (4:14).
- Ze hadden al leraars kunnen zijn, maar zijn nog maar zuigelingen (5:11-13).
- Ze hebben het onderwijs van de beginzelen van Christus ontvangen (6:1-3).

- Ze zijn eens verlicht en hebben deel gekregen aan de Heilige Geest (6:4-6).
- Ze hebben de toevlucht genomen tot Christus (6:18).
- Jezus is als hun voorloper in het heiligdom ingegaan (6:20).
- Ze zijn geheiligd door het offer van Christus (10:10).
- Ze mogen vrijmoedig gebruik maken van de toegang tot het (hemelse) heiligdom (10:19).
- Ze hebben de kennis van de waarheid ontvangen (10:26).
- Ze zijn geheiligd door het bloed van het verbond (10:29).
- Ze zijn verlicht geweest in vroeger dagen (10:32).
- Ze hebben veel strijd in het lijden verdragen (10:32).

Ik heb nog even de mogelijkheid verkend dat bij het gebruik van de ikvorm (bijv. 3:14; 6:18) de schrijver zichzelf zou bedoelen. Dat spoor leidt echter niet tot een consequente manier van uitleggen, omdat je een woordje als 'wij' dan de ene keer betreft op de schrijver en de andere keer op de schrijver inclusief de geadresseerden, net hoe het je uitkomt. Alles wijst er op dat de schrijver zichzelf tot de zelfde groep rekent als de geadresseerden.

Joodse christenen

De mensen die worden aangeschreven zijn dus tot geloof gekomen, wat duidelijk blijkt uit de volgende teksten: 4:3; 6:9-10; 10:32, 35. Het zijn dus echte christenen.

En, last but not least, zijn het ook Israëlieten. Dat is af te leiden uit onder meer de volgende teksten: 1:1, 2:16, 6:18.

De brief is dus gericht aan gelovige mensen met een Joodse nationaliteit. Dat verklaart ook de naam 'Hebreeën'. De SV spreekt er over in 13:25, maar dit is zo ongeveer de enige vertaling die het noemt. Het komt in de meeste handschriften niet voor.

Hebreeën

De naam 'Hebreeën' wijst ons op de natie van Israël onder haar eerste naam. De Joden zijn Hebreeën, omdat zij van Abraham, die Hebreeër genoemd wordt, afstammen (Gen.10:21; Gen.14:13). De naam 'Hebreeër' kan slaan op de afstamming van zijn Semitische voorvader Heber (Gen.11:10-17), maar het kan als vervoeging van het woord 'eber' ook betekenen 'iemand die een rivier of weg oversteekt of door een land trekt'.

Sommigen denken dat de naam 'Hebreeën' gebruikt wordt, omdat de brief gericht is aan Joden in Jeruzalem en de rest van Palestina. Zij worden in het bijzonder Hebreeën genoemd, omdat zij ook de Hebreeuwse of Syrische taal nog gebruiken, in tegenstelling tot Joden die onder Grieken wonen (vgl. Hand.6:1 en 22:2).

Verduidelijking gewenst

De manier waarop er in de brief over de positie van deze Joodse christenen geschreven wordt en de opdrachten en vermaningen die er aan hen gegeven worden, kunnen gemakkelijk vragen oproepen, zeker als we de boodschap vergelijken met de waarheden waarin de meeste christenen vast geloven. Vragen die kunnen rijzen, zijn:

- Is Christus dan alleen voor het nageslacht van Abraham gekomen (2:16)
- Is er dan geen sprake van zekerheid van het behoud tot de dood toe? (3:6 en 14; 6:4-6)
- Waarom is dit appél nog nodig als ze al tot geloof gekomen zijn? (10:19)

Daarbij komen nog de vragen m.b.t. de teksten die ik al eerder noemde (2:3 en 4:16). Waarom worden deze dingen genoemd als de geadresseerden al tot geloof gekomen zijn?

Om deze en andere dingen uit de brief te kunnen begrijpen, hebben we meer kennis nodig over de context waarin dit alles geschreven is.

6. Behoudenis

Het eerste gegeven wat ik uit wil werken, is de betekenis van het woord 'behoudenis'. Dit woord wordt een aantal keren in de brief gebruikt (het woord kan ook vertaald zijn met 'heil' of 'zaligheid'). Rondom dit begrip rijzen de eerste vragen.

Waarom wordt er bijv. tegen mensen die tot geloof gekomen zijn nog het volgende gezegd:

'Laten wij dan vrezen, dat niet misschien iemand van u, terwijl een belofte om in zijn rust in te gaan overblijft, schijnt achter te blijven' (4:1).

'Jaagt naar vrede met allen en naar de heiliging zonder welke niemand de Heere zal zien' (12:14).

In 4:3 en 4:11 komen we iets dergelijks tegen. In 4:3 wordt de suggestie gewekt dat degene die gelooft, ingaat in de rust die God belooft. In 4:11 wordt echter tegen de zelfde gelovigen gezegd dat ze 'in de rust moeten ingaan'.

Deze en andere teksten wekken de indruk dat iemand die 'tot geloof gekomen is', toch nog 'verloren kan gaan'; het einddoel niet zal bereiken. Als dat zo is, wat is ons begrip 'zekerheid van het geloof' nog waard?

Een verklaring hiervoor vinden we als we het begrip 'behoudenis' goed bestuderen. Wat wordt er precies mee bedoeld?

Woordstudie

Zeven keer wordt in de brief het woord 'soteria' (Strong 4991, eng. 'salvation') of een afleiding daarvan gebruikt.

- De engelen worden ingeschakeld voor degenen die de behoudenis zullen beërven (1:14).
- We moeten ernst maken met de boodschap van deze behoudenis. Wie de boodschap niet serieus neemt en er niets mee doet, zal vergelding ontvangen (2:3).
- Jezus is de Leidsman van hun behoudenis (2:10).
- Jezus is de oorzaak van eeuwige behoudenis geworden (5:9).
- De schrijver is er van overtuigd dat de behoudenis van de broeders gekoppeld is aan de werken die ze voor God gedaan hebben (6:9...)
- De gelovigen verwachten Christus bij Zijn tweede komst tot hun behoudenis (9:28).
- De ark van Noach was tot behoudenis van zijn huisgezin (11:7).

Twee keer wordt het woord 'sozo' (Strong 4982, eng. 'saving') gebruikt, wat vertaald kan worden met 'redden', 'helpen', 'gezond worden', 'genezen', 'verlossen'.

- Jezus Christus heeft tijdens Zijn lijden gebeden... tot Hem die Hem uit de dood kon behouden... (5:7).
- Jezus Christus kan volledig behouden wie door Hem tot God naderen... (7:25).

Zowel 'soteria' als 'sozo' zijn terug te voeren op het zelfde primaire grondwoord wat 'veilig' betekent. Beide woorden hebben een vergelijkbare betekenis, maar 'salvation' wordt vaak gebruikt als het gaat over de toekomstige 'zaligheid' of het 'heil' waaraan gelovigen deel hebben cq. krijgen.

Een aantal vertalingen gebruikt ook in de volgende tekst een afgeleide van 'behouden', maar ook daar wordt een ander grondwoord gebruikt; het woord 'peripioesis' (Strong 4047, eng. 'procure'), wat ook vertaald kan worden met 'voor zich behouden' of 'voor zich verwerven'.

- Het geloof leidt tot behoudenis van de ziel (10:39).

Behoudenis in de Bijbel

Uit de teksten waar 'soteria' of 'sozo' gebruikt is, wordt duidelijk dat 'behoudenis' enerzijds te maken heeft met het 'nu' (7:25), maar ook – en misschien wel vooral – met iets wat in de toekomst realiteit zal worden (9:28).

De hantering van dit begrip past geheel bij de wijze waarop ook de andere apostelen daar in hun brieven over schrijven (bijv. 1Thess.5:9; Petr.1:5, 9, 10; 1Petr.2:2).

Een brede studie van het begrip 'behoudenis' wijst uit dat de apostelen er vanuit gingen dat de behoudenis (heil, zaligheid) het einde is van een proces.

Behoudenis is allereerst een feit voor iedereen die gelooft. Jezus Christus kwam om mensen te behouden (Joh.3:17). Wie in Hem gelooft, wordt niet veroordeeld (Joh.3:18; 3:36). Dit is een feit.

De Bijbel spreekt echter ook over behoudenis als een proces; iets wat tot stand gebracht zal moeten worden; het resultaat van de levensheiliging. In Rom.5:9-10 wordt verzoening van de schuld gekoppeld aan Christus' dood en wordt behoudenis [van de toorn] gekoppeld aan Christus' leven. Dit sluit bijvoorbeeld aan bij dat wat in de Romeinenbrief gezegd wordt over het werk van Christus. Dat bestaat uit twee componenten, die gericht zijn op het tweeledige probleem van de mens: door te sterven (een proces t/m de opstanding) rekende Hij af met de schuld en door op te staan en verder te leven reikt Hij ons de hand bij het overwinnen van de zonde (de verslaving). Deze twee componenten kunnen niet gescheiden worden, maar het is wel goed om ze te onderscheiden; veel mensen geloven namelijk wel in de voldoening van de schuld, maar niet in het kunnen overwinnen van de macht van de zonde.

Als de apostelen dus over behoudenis spreken, bedoelen ze het proces wat zich voltrekt in het leven van een christen vanaf de wedergeboorte (1Petr.2:2). Zij die wedergeboren en verlost zijn door het bloed van Christus, worden geacht in heiligheid te leven en de prijs te betalen voor het volgen van de Meester. Kosten en winst; kruis en kroon; lijden en heerlijkheid. Het tot stand komen van de behoudenis vergt een grote inspanning. De behoudenis van de ziel is het einddoel van het geloof.

Ook de schrijver van de Hebrëenbrief hanteert het begrip op deze wijze. Hij benoemt het feit dat mensen tot geloof gekomen zijn (4:3, 6:4, 10:2), maar ziet de behoudenis pas afgerond als er sprake is van redding uit het oordeel van God (4:13; 9:27; 12:26...). Iedereen zal rekenschap moeten afleggen, maar de 'uitspraak' zal bepalend zijn voor de behoudenis.

Het verhaal van Noach is een voorbeeld van de behoudenis als redding uit het oordeel van God. 'Door het geloof heeft Noach, door Goddelijke aanspraak vermaand zijnde van de dingen, die nog niet gezien werden, en bevreesd geworden zijnde, de ark toebereid tot behoudenis van zijn huisgezin; door welke ark hij de wereld heeft veroordeeld, en is geworden een erfgenaam der rechtvaardigheid, die naar het geloof is' (Hebr.11:7).

Behoudenis heeft verder ook betrekking op dat wat in de laatste dagen rondom Israël gebeuren zal (Jes.33:22; Joël 2:32; Hand.2:40; 4:12). Hoe belangrijk dit gegeven is, zal verderop blijken.

Behoudenis is voorwaardelijk

Een geloofskeus voor Jezus lijkt in deze brief niet gelijk te staan aan het uiteindelijk behouden worden. Het leven van de gelovige is bepalend voor de behoudenis.

De beschikbaarheid van het offer van Jezus Christus, de Grote Hogepriester, is onvoorwaardelijk (4:16, 7:25, 10:18-19). De behoudenis en het proces wat daarmee samenhangt, lijken echter voorwaardelijk te zijn.

'...maar Christus als Zoon over zijn huis, Wiens huis wij zijn, als wij de vrijmoedigheid en het roemen in de hoop tot het einde toe onwrikbaar vasthouden' (3:6).

'Want wij zijn metgezellen van Christus geworden, als wij tenminste het begin van het vertrouwen tot het einde toe onwrikbaar vasthouden...' (3:14).

'Jaagt naar vrede met allen en naar de heiliging zonder welke niemand de Heere zal zien' (12:14).

Om 'binnen te komen' hoeven we slechts te geloven in het offer wat Jezus bracht, maar om behouden te worden wordt er een inspanning van onze kant gevraagd.

Behoudenis is een proces op het scherpst van de snede. Petrus zegt hierover het volgende:

'De rechtvaardige zal ternauwernood behouden worden' (1Petr.4:18).

De opdracht om te volharden

Het behoeft geen toelichting dat er met het oog op de behoudenis een groot aantal opdrachten aan deze gelovigen wordt gegeven. Hieronder een aantal kenmerkende:

3:1	Richt je oog op Jezus, de Hogepriester van onze belijdenis.
3:6	Houdt de vrijmoedigheid en het roemen in de hoop tot het einde toe vast.
3:7-8	Verhard je hart niet, zoals de vaders dat deden in de woestijn. Verharden is hier 'niet je vertrouwen op God stellen', 'God niet gehoorzamen'.
3:12-14	Let op elkaar en vermaan elkaar als er sprake is van afdrijven door de zonde.
3:14	Houdt het vertrouwen tot het einde toe vast.
4:14	Houdt de belijdenis vast dat Jezus als Hogepriester door de hemelen is doorgegaan.
12:12-13	Maak in je leven rechte wegen voor God.
12:14	Jaagt naar de heiliging.

Al deze opdrachten staan in het teken van de behoudenis. Het is zaak om te volharden, om door te gaan in de heiliging, om – samen met God, door Zijn Geest – af te maken wat Hij begonnen is te doen. 'Jaagt naar vrede met allen en naar de heiliging zonder welke niemand de Heere zal zien' (12:14). In de brief aan de Filippenzen zegt Paulus: 'Bewerk uw zaligheid met vrees en beven' (Fil.2:12).

7. Geloof

Ik ben zelf opgegroeid met de wetenschap dat mensen die tot geloof gekomen zijn, ook behouden zijn en dus niet meer verloren kunnen gaan (Joh.3:16). Ik heb dit standpunt ook vaak verdedigd tegenover mensen die beweerden dat gelovigen toch nog verloren konden gaan. Ze hadden daar voorbeelden van gezien bij vrienden en andere mensen om zich heen. Ik vond het belangrijk om 'de zekerheid van het geloof' te verdedigen, omdat het me stak dat mensen vaak het tegendeel daarvan beweerden op basis van wat ze zagen, zonder daarbij oog te hebben (of te tonen) voor de (bijbelse) zekerheden die er zijn in onze God. Ten diepste kwam het er op neer dat God de oorzaak was van al deze onzekerheid rondom eeuwig behoud, terwijl ik juist mijn vraagtekens stelde bij het feit of de betreffende personen wel ooit echt tot geloof gekomen zijn. Dat was natuurlijk tegen het zere been, wat ik ook wel begrijp. Maar het voeden van twijfel over God en de zekerheid waarvan de Bijbel spreekt, doet je ook pijn. Ik geloofde en geloof nog steeds dat een echte bekering zal leiden tot eeuwige behoudenis. De reden hiervan is niet omdat het mezelf goed uitkomt, maar omdat de Bijbel er vol van staat.

De brief aan de Hebreëen heeft me echter wel genoodzaakt om na te zoeken wat de Bijbel precies verstaat onder 'geloof', omdat er ook gesproken wordt over de mogelijkheid dat een gelovige de behoudenis niet bereiken zal.

Geloven is een levenshouding

In 10:38 noemt de schrijver het 'geloof' als criterium voor een leven wat uitkomt bij de behoudenis. De inhoud die hij aan dit begrip toekent, is belangrijk.

- Geloof is een eerste voorwaarde die gesteld wordt om tot Gods rust te mogen ingaan. Alleen de goede prediking aanhoren is niet genoeg (4:2-3).
- Geloof in God en de bekering van dode werken (het breken met de gedachte dat de zaligheid bereikt kan worden door goed je best te doen) vindt plaats aan het begin van het traject wat een gelovige loopt (6:1).
- Geloof is een levenshouding, waardoor je op de verwezenlijking van de belofte gericht wordt (6:12).
- Het leven uit geloof staat tegenover het nalatig worden in de dingen die naar Gods wil zijn (10:38).
- Het geloof leidt tot behoudenis van de ziel (10:39).
- Geloven is vooruit zien naar dingen die nog moeten komen en zeker weten dat het zal gebeuren (11:1).
- Maar zonder geloof is het onmogelijk Gode te behagen. Want die tot God komt, moet geloven, dat Hij is, en een Beloner is dergenen, die Hem zoeken (11:6).
- Zonder geloof is het onmogelijk om voor God welgevallig te zijn (11:6).
- Geloof is gekoppeld aan het komen tot God en het ernstig zoeken van Hem. Wie zo leeft, zal door Hem beloond worden (11:6).
- Geloof heeft alles te maken met gehoorzaamheid (11:8).
- Geloof is een vast vertrouwen hebben in het feit dat God doet wat Hij belooft (11:11).
- Geloof heeft alles te maken met de keus om zich niet bezig te houden met de zonde (11:24-25).
- Door het geloof is er de kracht om onmenselijke beproevingen te doorstaan (11:33-38).
- Geloof is een levenshouding die uitkomt bij een resultaat wat oproept tot navolging (13:7).

Doorgaande bekering

De schrijver gaat ervan uit dat de lezers tot geloof gekomen zijn (4:3, 6:4, 10:26), maar ziet de behoudenis pas afgerond als er sprake is van redding uit het oordeel van God (4:13; 9:27; 12:26...). Iedereen zal rekenschap moeten afleggen, maar de 'uitspraak' zal bepalend zijn voor de behoudenis.

Geloof wat niet gevolgd wordt door heiliging is geen echt geloof. Uit alles blijkt dat geloof een levenshouding is, die van het begin tot het einde het leven doortrekt en in alles gericht is op het doen van Gods wil. Het is Gods wil dat men het volledige vertrouwen op Jezus Christus zal stellen en volledig zal leven met de feiten van Zijn werk.

Wat wordt er dan tegenwoordig soms 'goedkoop' over 'geloven' gesproken. Laten we ervoor waken om het begrip 'geloof' te reserveren voor de inhoud die de Bijbel er aan toekent!

Deze brief gaat, zoals de hele Bijbel (!), uit van doorgaande bekering:

'...maar Christus als Zoon over zijn huis, Wiens huis wij zijn, als wij de vrijmoedigheid en het roemen in de hoop tot het einde toe onwrikbaar vasthouden' (3:6).

'Want wij zijn metgezellen van Christus geworden, als wij tenminste het begin van het vertrouwen tot het einde toe onwrikbaar vasthouden...' (3:14).

'Jaagt naar vrede met allen en naar de heiliging zonder welke niemand de Heere zal zien' (12:14).

'Laten wij dan vrezen, dat niet misschien iemand van u, terwijl een belofte om in zijn rust in te gaan overblijft, schijnt achter te blijven' (4:1).

Er moet een begin zijn. Er moet ook een vervolg zijn. Om het even te zeggen in termen die in de Romeinenbrief gebruikt worden: daar waar geen sprake is van heiliging, kunnen terechte vraagtekens geplaatst worden bij de rechtvaardiging.

8. Vasthouden aan het oude systeem

Nu we ontdekt hebben hoe belangrijk het onderwijs rondom de behoudenis is, wordt het tijd om onszelf af te vragen waarom Paulus hier zoveel nadruk op legt voor deze gelovigen. Wat was het eventuele probleem van deze gelovigen? Vanwaar deze ernstige boodschap, die zelfs onze 'zekerheden' aan het wankelen brengt?

Judaïsme

Een eerste oorzaak voor deze ernstige aansporing vinden we in het feit dat veel Joodse christenen het gevaar liepen om terug te vallen in Judaïsme.

Kort gezegd was het Judaïsme een voortzetting van de Joodse gebruiken, die voor de komst van Christus functioneerden binnen het systeem van de Levitische wetgeving (onder het eerste verbond), maar die na het offer van Christus en de komst van het nieuwe verbond (8:14) tot ballast werden voor iedereen die ermee verder ging. Het doorgaan met deze 'vormendienst' was mogelijk omdat de tempeldienst en de priesterdienst bleven bestaan. Die hielden pas op bij de verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen in het jaar 70.

Hoe verder we komen in de Handelingenperiode, hoe meer het Judaïsme terrein won en hoe meer last de evangeliepredikers er ook van hadden. Paulus besteedt er in zijn brief aan de Galaten en de Kolossenzen bijvoorbeeld veel aandacht aan. Hij benoemt daar het als dwaalleer. De brief aan de Hebreeën leert ons dat het offer van Christus de Levitische offerdienst opheft en dat het eerste verbond aan z'n eind gekomen is (8:13; 9:8; 10:9).

Mengvorm

Joden die geen christen geworden waren, gingen logischerwijs door in het godsdienstige systeem waarin ze waren opgegroeid. Maar Joodse christenen zouden beter moeten weten. Velen hielden er tijdens de Handelingenperiode een soort mengvorm op na (vgl. Hand.21:18-24). Ze waren door het offer van Christus verlost van de vloek van de wet (7:19; Gal.3:10-13) en gereinigd van de zonden die begaan waren onder het oude verbond (9:15). Het zou absurd zijn om weer je houvast te gaan zoeken in dit oude systeem, wat door God was afgeschreven, maar het gebeurde wel. Over de reden hiervan meer in paragraaf 10

Bijkomend feit was dat het Judaïsme door de Romeinen niet verboden was, maar het christendom wel. Het was dus in je voordeel om zo weinig mogelijk afstand te nemen van het Judaïsme.

Ondertussen was dit alles wel een 'klap in het gezicht' van Jezus Christus, die juist gekomen was om Zijn eigen volk, Zijn broeders naar het vlees (2:10-12; Rom.1:3) te redden van het juk en de schuld van de zonde te betalen (Matth.1:21). De herhaalde opdracht in de brief is om alleen gericht te zijn op Christus en te breken met alles wat van de betekenis van Zijn offer iets afdoet.

9. Een eindtijdboodschap

Het probleem van het Judaïsme geeft op zichzelf al reden genoeg voor de inhoud van deze brief. Er is echter meer aan de hand, wat de boodschap rondom de behoudenis op scherp zet.

Een gegeven wat we niet over het hoofd kunnen zien, is het feit dat de periode waarin de lezers zich bevinden de laatste dagen genoemd worden (1:1). Het is 'eindtijd'. En wat betekent dat voor deze geadresseerden?

De laatste dagen

De schrijver geeft aan dat de 'voleinding van de aionen' is aangebroken (9:26). Aionen zijn de tijdseenheden waarin Gods plan uitgewerkt wordt.

De eerste komst van Christus is al een poos verleden tijd en Zijn tweede komst lijkt niet lang meer op zich te laten wachten (9:27-28). Jezus Christus staat voor de deur als Rechter (10:25, 37) en iedereen zal rekenschap moeten afleggen (4:13; 12:23).

De schrijver benadrukt een aantal keren dat Jezus Zijn taak op aarde volbracht heeft en Zich aan de rechterhand van God in de hemelse heerlijkheid bevindt. Hij is als het ware de laatste fase van Gods plan ingegaan, wat zal eindigen bij de onderwerping van alle vijanden (1:3, 13; 2:8-9; 10:12-13; 12:2). In 1Kor.15 (met name vers 23-28) maakt Paulus duidelijk dat deze totale onderwerping een feit zal worden ná de wederkomst van Christus op aarde.

Kortom: de tijd dringt. Er is niet veel tijd meer om orde op zaken te stellen met het oog op de behoudenis (10:39). Het is nu of nooit meer...

De laatste dagen onderbroken

De 'laatste dagen' zijn door de kerkgeschiedenis heen een rekbaar begrip geworden. Het lijkt wel of het al bijna 2000 jaar lang de laatste dagen zijn. Het bijbelse spreken over de laatste dagen doet veel mensen denken aan een elastiek, wat beschreven en vervolgens steeds verder uitgerekt wordt. Ik ben in de afgelopen jaren steeds meer tot de overtuiging gekomen dat dit een onjuist beeld is. In de Handelingenperiode, waarin ook de brief aan de Hebreëen geschreven is, waren echt de laatste dagen aangebroken! Alleen...ze stopten ook weer, óf beter gezegd: ze werden onderbroken.

De Bijbel maakt ons duidelijk wat de belangrijkste reden is waarom Jezus Christus nog steeds niet terug gekomen is en waarom de laatste dagen niet al lang beëindigd zijn: de onbekeerlijkheid van het volk Israël. Het volk Israël zou in de laatste dagen tot bekering moeten komen, tot de collectieve aanvaarding van Jezus als de Messias, zodat de volken bereikt konden worden met het evangelie. Dat was hun taak, in overeenstemming met het oude plan van God (Ex.19:5-6). In plaats van dit alles moet Paulus tijdens zijn eerste gevangenschap in Rome, ruim 10 jaar voor de verwoesting van Jeruzalem en de verstrooiing van de overlevende Joden, constateren dat het volk waartoe hij ook zelf behoort, verhardt blijft in hun afwijzing van Jezus als de Messias. Het laatste hoofdstuk van de Nieuwtestamentische geschiedschrijving eindigt met de conclusie dat het woord van Jesaja in vervulling gaat over Israël verharding (Hand.28:23-31). Wat een anticlimax voor God en voor Israël. Wat een drama ook voor de volken, waarvoor het volk Israël en middel zou moeten zijn om hen tot bekering te brengen.

Er kwam echter een nieuw plan naar voren, wat tot dan toe verborgen was gebleven. Als het dan niet dóór hen zou gebeuren; dan maar zónder hen. En in die periode leven wij nog steeds, de periode waarin Gods genade ruimschoots beschikbaar is onder de volken, een periode die door God is ingelast, omdat Zijn hart ook uitgaat naar de niet-Joden. Het is ook een periode die niet gekenmerkt wordt door de zaken die zo typerend waren voor de laatste dagen (onder meer het feit dat alle zieken genezen werden). De huidige periode (bedeling) zal echter naar wij verwachten ook weer stoppen, om plaats te maken voor een relatief korte periode waarin Israëls herstel werkelijkheid zal worden. Gods beloften voor dit volk zullen immers uitkomen! De mensheid zal weer terecht komen in een periode die alle bijbelse kenmerken heeft van de laatste dagen (2:4; 6:5).

Op het moment dat de brief aan de Hebreëen verschijnt, zijn het nog volop de 'laatste dagen'. De apostelen weten op dat moment niet beter dan dat Jezus spoedig terug zal keren. Vandaar ook hun grote accent op doorgaande bekering en volharding tot het einde toe.

Gods oordeel

De laatste dagen zullen gevolgd worden door het oordeel (de Bijbel spreekt over een periode van verschillende oordelen – van Israël, van de volken, van de satan en zijn volgelingen...). Enerzijds is er in de brief de uitnodiging (4:16; 10:22) om te vertrouwen op het werk van Christus, met het oog op de behoudenis. Anderzijds is er de waarschuwing voor het oordeel. 'Vreselijk is het om te vallen in de handen van de levende God' (10:26-31. 6:8).

Paulus wil de lezers hiervoor behoeden en doet daarom een hartstochtelijk appél.

10. Geheiligd door het bloed van het verbond

De brief maakt duidelijk dat de laatste dagen alles te maken hebben met de tijd waarin het geestelijke herstel van Israël zal moeten optreden (9:10; 10:14-18). De schrijver maakt duidelijk dat dit herstel alles te maken heeft met het nieuwe verbond.

Hieronder een aantal teksten waarin deze combinatie zichtbaar wordt.

Het nieuwe verbond

- 8:6 Christus is de Middelaar van een beter verbond. Uit de context blijkt dat met dit 'betere verbond' het nieuwe verbond bedoeld wordt.
- 8:7-13 Dat wat betrekking heeft op de tijd van het nieuwe verbond (Israëls herstel en bekering) grijpt terug op de boodschap van Jeremia (Jer.31:31-34).
- 9:9-10 De oude offerdienst was tot op de tijd van het herstel. En die tijd wordt in vers 9 de 'tegenwoordige tijd' genoemd. De geadresseerden leven dus in de periode dat het herstel werkelijkheid moet worden.
- 10:9 Christus heft het eerste 'systeem' op om het tweede ervoor in de plaats te stellen. Doordat Hij dit deed (door zelf te sterven) zijn de lezers geheiligd door het offer van Christus (2:11).
- 10:14-17 Zij die geheiligd zijn, zijn door het offer van Christus volmaakt. De betekenis van dit 'volmaakt zijn' is ook weer gekoppeld aan het herstel van Israël en het nieuwe verbond waarover in Jer.31:33-34 gesproken wordt.

Dat het nieuwe verbond gekoppeld is aan het offer van Jezus Christus, was geen nieuws voor me. Dat dit nieuwe verbond echter specifiek betrekking heeft op het herstel van het volk Israël in de laatste dagen en niet op christenen in het algemeen, heb ik pas drie jaar geleden ontdekt bij een studie over het boek Jeremia (30-31). De schrijver van de Hebreeënbrief grijpt hier op terug.

Een collectief doel

Alle Israëlieten waren gehouden aan de regels van het oude verbond. Zo zijn ook alle Israëlieten geheiligd door het nieuwe verbond (9:15; 10:9-10). God confronteert hen met de norm van dit nieuwe verbond. Hij wil dat ze alleen bouwen op dat wat de Zoon gedaan heeft (12:1-2).

Ik wijs op het feit dat 'behoudenis' in de Bijbel ook speciaal betrekking heeft op dat wat in de laatste dagen rondom Israël zal gebeuren (Jes.33:22; Joël 2:32; Hand.2:40; 4:12). God behandelt het volk Israël als volk en heeft ook een collectief doel met hen op het oog: collectieve aanvaarding van Jezus als Messias, collectieve bekering, een collectief bereiken van Gods doel ten aanzien van de volken, collectieve behoudenis.

Als Christus de reiniging van de zonden tot stand gebracht heeft (1:3), breekt de tijd van het nieuwe verbond aan. Centraal in deze tijd staat het geestelijke herstel van het volk Israël, wat volgens de Bijbel gestalte zal krijgen in de laatste dagen (Hand.2; Joël 2). Deze tijd waarin het herstel moet plaatsvinden, is het 'heden' waarin de geadresseerden van de brief zich bevinden. Het appél om vrijmoedig gebruik te maken van de weg die Jezus heeft vrijgemaakt, heeft dus alles te maken met de realisatie van dit geestelijke herstel.

Het Joodse volk, wat zowel uit gelovigen en (merendeels uit) ongelovigen bestaat, zijn nog niet klaar voor dit herstel en dat terwijl het oordeel voor de deur staat en de behoudenis ervan afhangt. Men houdt geheel of gedeeltelijk vast aan het oude systeem, wat door het offer van Christus is opgeheven. Gezien de tijd zouden ze al leraars moeten zijn (5:12), maar ze zijn bezig met heel andere dingen. Het onderwijzen van de volken was allereerst een taak van Israël.

Als we er achter willen komen wie en wat de schrijver met zijn onderwijs en waarschuwingen op het oog heeft, moeten we het gegeven dat de Heere Israël als collectief ziet, vasthouden. De geadresseerden zijn niet zomaar gelovigen die in een willekeurige tijd leven. Het zijn Joodse gelovigen die in de tijd leven dat het collectieve herstel gestalte moet krijgen.

We hebben in deze studie al eerder gezien dat het feit dat iemand tot geloof gekomen is, niet het belangrijkste is. De Bijbel spreekt over geloof als een levenshouding. Alleen waar sprake is van doorgaande bekering, is er de zekerheid van de behoudenis. Niet het begin is feitelijk bepalend, maar het vervolg. Het feit dat ze tot geloof gekomen zijn, geeft goede hoop op 'een goede afloop' (6:9-10; 10:32, 35, 37-39), maar de apostel spreekt hen aan op het vervolg, wat voor iedere Jood – gelovig of niet gelovig – essentieel en onmisbaar is.

Geheiligd door het bloed van het verbond

Naar mijn idee is het enige probleem van de geadresseerden niet het vallen in de zonde, hoewel daarvoor wel ernstig gewaarschuwd wordt (3:13; 10:26; 12:1, 4), maar ook het niet volledig vertrouwen op het volbrachte werk van Jezus Christus.

Zij blijkbaar tot geloof gekomen (4:3, 6:4, 10:26), maar kunnen het verleden niet loslaten. Ze leven niet volledig uit het volbrachte werk van Jezus Christus. Ze worden opgeroepen om toe te treden (4:14-16; 7:25; 10:22), ofwel in te gaan in het heiligdom (10:19-20) in de wetenschap dat de schuld verzoend is en dat de reiniging tot stand gekomen is, juist ook voor het Joodse volk als geheel (1:3; 2:14, 17; 3:1). Ze zijn geheiligd ('hagiozo' – Strong 37 - 'schoon maken', 'apart zetten') door het bloed van het (nieuwe) verbond (10:29), maar verbinden daar niet de juiste conclusies aan.

Leven uit complete vergeving

Door te blijven hangen in het oude systeem (Judaïsme) probeert men het geweten te sussen door de wet te volbrengen en offers te blijven brengen. Daarmee laat men echter zien dat men niet geheel vertrouwt op het werk wat door Jezus Christus tot stand gebracht is. Heel het volk Israël is geheiligd door Zijn bloed (10:10; 10:29). Het kwade geweten is gereinigd (10:22). Er zijn geen andere offers meer nodig, omdat de vergeving tot stand gebracht is (10:18).

Geheiligden kunnen afvallen

Nogmaals: in het kader van de behoudenis is voor de Heere niet het begin bepalend (Hand.2:38), maar het vervolg. Alle Joden zijn door Christus' bloed geheiligd, maar niet allen aanvaarden Hem en richten zich geheel op Jezus.

In die zin kunnen 'geheiligden' dus afvallen en niet de behoudenis bereiken die God met hen voor heeft. De boodschap is duidelijk: laat het Joodse volk volledig vertrouwen op Jezus' werk en daarnaar handelen! Voor elke Jood, nog ongelovig of al gelovig, is deze boodschap gelijk.

11. Belofte en hoop

Het geestelijke herstel van het volk Israël is niet het hoogste doel wat in de brief belicht wordt. Op andere plaatsen in de Bijbel wordt het herstel van Israël vaak in verband gebracht met de zegen die daar weer van uit zal gaan voor de volken. Voorzeker een prachtig doel!

Ook de behoudenis, hoe belangrijk ook (1:14), is niet het hoogste doel. Uit het volgende zal blijken dat behoudenis veel meer een voorwaarde is om iets te ontvangen wat daarna zal komen.

‘Wij begeren, dat een iegelijk van u dezelfde naarstigheid bewijze, tot de volle verzekerdheid der hoop, tot het einde toe; opdat gij niet traag wordt, maar navolgers bent van degenen, die door geloof en lankmoedigheid de beloftenissen beërven’ (6:11-12).

In de brief aan de Hebreëën ligt de focus op een verder doel, waarin ook het geestelijke herstel en de behoudenis een belangrijke rol zullen spelen. In de brief wordt dit ‘de belofte’ genoemd.

De belofte

De belofte heeft betrekking op het ingaan in de rust (4:1), waarmee de sabbatsrust bedoeld wordt (4:9-10). ‘Laten we onszelf beijveren om in die rust in te gaan.’ Het woord wat hier voor ‘rust’ gebruikt wordt is ‘katapausis’ (Strong 2663) en het komt zeven keer in de brief voor.

Ergens anders wordt gezegd dat de lezers volharding nodig hebben om, de wil van God gedaan hebbende, te krijgen wat beloofd is (10:36). Dit heeft ook weer te maken met de vergelding (10:35) bij het oordeel (10:37).

Ze moeten ijverig doorgaan tot de verwezenlijking van de hoop op het einde. Dit is niets anders dan het beërven van dat wat beloofd is (6:11-12).

Het ontvangen van dat wat beloofd is, heeft in de genoemde passages dus te maken met inspanning en volharding; met het doen van de wil van God. Het heeft verder betrekking op ingaan in de rust en behoudenis ten tijde van het oordeel.

In de hoofdstukken 6 en 11-13 krijgen we iets meer informatie over wat er bedoeld zou kunnen worden met die rust en dat wat er na de behoudenis komt.

Het hemelse Jeruzalem

Abraham en Sara hebben niet alleen geloof gehad dat God op de korte termijn zou doen wat Hij beloofde (6:13-15; 11:11-12), maar ook voor dingen die pas in de verre toekomst gerealiseerd zouden worden. Het land Kanaän is het land van de belofte. Abraham, Izak en Jacob waren mede-erfgenamen van deze belofte. Ze verwachtten de stad met fundamenten, waarvan God de ontwerper en bouwmeester is (Hebr. 11:9-10). Ze verwachtten een hemels vaderland (11:16).

Over deze stad wordt ook gesproken in 12:22 en 13:14. Het gaat hier over het hemelse Jeruzalem. Het doet me denken aan wat staat in Op. 21:2+10, maar ook aan wat er staat over de functie van de berg Sion en de stad Jeruzalem ten tijde van Israëls zegen (Mich. 4:2; Zach. 8:2; Joël 3:16-17). Waarschijnlijk heeft dit alles ook te maken met het ‘tot rust komen’, wat verbonden is met het ingaan in de sabbatsrust (4:10). In 2:5-6 wordt ook nog gesproken over het toekomstige aardrijk, wat aan de mens onderworpen zal zijn. Het gaat in de laatstgenoemde tekst overigens óók over Jezus...

Ik heb dit verder niet uitgezocht. De context van de brief maakt mij in ieder geval duidelijk dat het hier gaat om zaken die zich zullen afspelen ná of vanwege de behoudenis. Dat is op dit moment voor mij genoeg om te weten.

De hoop

De vervulling van Gods beloften is iets om naar uit te zien; iets om op te hopen. In de brief wordt een aantal keren gesproken over de ‘hoop’.

In 6:12 wordt de verwezenlijking van de hoop gekoppeld aan (gelijkgesteld aan) het beërven van de belofte.

Ook de ‘belijdenis van wat we hopen’ (10:23) heeft volgens de context te maken met iets wat God beloofd heeft en met ‘de dag’ die steeds dichterbij komt (10:25). Het gaat hier om de dag dat het oordeel zal aanbreken en de behoudenis gestalte zal krijgen.

Het lijkt erop dat de ‘hoop’ dus zowel betrekking heeft op de behoudenis, als op dat wat daarna zal volgen voor hen die behouden zijn.

Gericht worden op het volmaakte

Alle geloofsgetuigen die in hoofdstuk 11 genoemd worden, hebben door hun geloof laten zien dat ze vooruit zagen naar iets wat in de toekomst lag en er zeker van waren dat het zou gebeuren (11:13). Ze hebben het aanbreken daarvan echter niet tijdens hun leven meegemaakt (11:13; 39). God had iets beters met hen voor, zodat ze niet zonder 'ons' (de geadresseerden van de brief) tot volmaaktheid zouden komen (11:40).

Het woord 'volmaaktheid' ('teleioo' / Strong 5048) kan het beste vertaald worden met 'volledig maken', 'tot een einde brengen'. We komen het begrip tegen in 2:10; 5:9; 6:1; 7:19, 28; 9:9; 10:1, 14; 11:40; 12:23.

God wil alles met Zijn volk tot een einde brengen en Zijn doel bereiken. De rechtvaardigen die al gestorven zijn, hebben hun traject al afgelegd (12:23), maar ook de laatste generatie (die van de lezers) hoort er bij. Het gaat God om de voleinding van een plan met een volk.

In 6:1 wordt de oproep gedaan om zich te richten op het volmaakte, in plaats van op de dingen die bij het eerste begin (van het geloof) horen. Een voorbeeld van de levenshouding die daarbij hoort, staat beschreven in 6:9-12. Het zichzelf richten op het volmaakte wordt hier verbonden aan een levenshouding, die leidt tot de verwezenlijking van de hoop tot het einde toe.

De wet (de periode van het oude verbond) heeft niet geleid tot volmaaktheid (10:1), maar 'nu' (door de daad van Christus) ligt er een betere hoop in het vooruitzicht, waardoor we dichterbij God komen. Jezus werd door lijden heen volmaakt (2:10). Hiermee wordt bedoeld dat Hij door het lijden heen weer tot eer en heerlijkheid zou komen (2:8-9). Maar met dit offer heeft Hij ook hen die geheiligd worden, voor altijd volmaakt (10:14).

De volmaaktheid waarover in hoofdstuk 10 gesproken wordt heeft te maken met het feit dat niets het volk Israël nog hoeft af te houden van het herstel.

Het koninkrijk ontvangen

Volharding (10:36) en gehoorzaamheid (5:9) zijn nodig om behouden te worden (2:3).

Behoudenis is de poort naar de eeuwige rust (4:9-10) en het bereiken van de volmaaktheid, de voleinding van Gods plan met het volk Israël. We worden in de brief niet uitvoerig ingelicht over de details van deze situatie, maar we kunnen er wel zoveel uit afleiden dat het onder meer zal gaan over het ontvangen van een onwankelbaar koninkrijk (12:28).

Dat werpt nieuw licht op het feit dat Jezus in de brief een Hogepriester naar de ordening van Melchizedek genoemd wordt. Het lijkt alsof het hier alleen gaat over het priesterschap van Jezus, maar als we Psalm 110 lezen, ontdekken we dat het gaat om een combinatie van priesterschap en koningsschap. In 1:8 wordt ook over het koningsschap van de Zoon gesproken.

Christus is als voorloper binnen gegaan in het heiligdom (wat wijst op volkomen verzoening) en Hij is daar volgens de ordening van Melchizedek (6:19-20). Hij zal echter terugkeren op aarde als Koning om te oordelen (10:30-31; 12:25-29). Op vele plaatsen in de Bijbel vinden we verwijzingen naar het aanbreken van het komende koninkrijk en het feit dat gelovigen daar deel van mogen uitmaken (Matth.13:40-43; 25:34; Hand.1:3; 14:22).

Ook Melchizedek was zowel koning als priester (7:1; Gen.14:18). Hij is daarin een type van Christus. Een andere opvallende overeenkomst tussen zijn koningsschap en dat van Christus is, dat daarin de plaats / stad Jeruzalem een rol speelt (12:22). Salem heeft zich hoogstwaarschijnlijk bevonden in de nabijheid van het latere Jeruzalem (Ps.76:2).

Bij de komst van Christus zal er behoudenis zijn voor hen die gehoorzaam zijn geweest aan het voorgestelde evangelie. Voor hen zal de sabbatsrust aanbreken (4:9-10). Over deze rust wordt door David gesproken in Ps.95 (4:7). Het is opmerkelijk dat deze psalm gevolgd wordt door een aantal psalmen (96-104) waarin de zegeningen van het herstelde Israël voorzeggd worden.

12. Afvallen of behouden worden

Na het uitzoeken van een aantal achtergrondgegevens, die voor het verstaan van de boodschap uit deze brief van belang zijn, wil ik weer terugkomen bij de vraag die me tijdens de hele studie het meeste heeft bezig gehouden: 'Kan het in het leven van deze gelovigen nog mis gaan met de uiteindelijke behoudenis?' Let wel: ik kan deze vraag op basis van deze brief alleen beantwoorden voor Joden en in het bijzonder voor gelovige Joden.

In eerste instantie kan ik hierop niet anders antwoorden dan met 'ja'. Als we lezen wat er in deze brief tegen deze doelgroep gezegd wordt, kan ik mezelf niet aan de indruk onttrekken dat niet allen die tot geloof gekomen zijn ook daadwerkelijk behouden zullen worden.

Afvallen is mogelijk

Allereerst zijn er in de brief veel waarschuwingen te vinden die erop wijzen dat afval ofwel 'het niet behouden worden' tot de mogelijkheden behoren. Hieronder een aantal voorbeelden.

2:1	Niet afdrijven
2:3	Niet de behoudenis veronachtzamen
2:13	Niet verhard worden door de misleiding van de zonde
4:1	Niet achter blijven
4:11	Niet vallen in ongehoorzaamheid
6:1...	Niet blijven hangen bij de beginselen van het geloof
6:12	Niet traag worden ten aanzien van dat waarop de hoop betrekking heeft
10:35	Niet de vrijmoedigheid die tot strijd leidt (zie vers 32-34) loslaten
12:1-3	Niet de zonde blijven doen
12:25...	Niet Hem afwijzen / verwerpen die spreekt...

Typend is de uitspraak: *'Jaagt naar vrede met allen en naar de heiliging zonder welke niemand de Heere zal zien' (12:14).*

De Heere zal Zijn volk oordelen

In hoofdstuk 10 wordt heel duidelijk uitgelegd waarom behoudenis voor deze gelovige Joden geen automatisme is.

Na de oproep om vrijmoedig in te gaan in het heiligdom en een aantal andere dingen te doen (10:19-25) wordt het volgende gezegd:

'Want zo wij willens zondigen, nadat wij de kennis der waarheid ontvangen hebben, zo blijft er geen slachtoffer meer over voor de zonden, maar een schrikkelijke verwachting des oordeels, en hitte des vuurs, dat de tegenstanders zal verslinden' (10:26-27).

De reden voor dit strenge oordeel lezen we in 10:28-29.

'Als iemand de wet van Mozes heeft te niet gedaan, die sterft zonder barmhartigheid, onder twee of drie getuigen; hoeveel te zwaarder straf, meent gij, zal hij waardig geacht worden, die den Zoon van God vertreden heeft, en het bloed des testaments onrein geacht heeft, waardoor hij geheiligd was, en den Geest der genade smaadheid heeft aangedaan?'

De hoofdreden voor deze straf lezen we in 10:9-10 en 14.

'Toen sprak Hij: Zie, Ik kom, om Uw wil te doen, o God! Hij neemt het eerste weg, om het tweede te stellen. In welken wil wij geheiligd zijn, door de offerande des lichaams van Jezus Christus, eenmaal geschied.'

'Want met een offerande heeft Hij in eeuwigheid volmaakt degenen, die geheiligd worden.'

Het volk Israël leefde generaties lang onder de vloek van de wet. Het was in die tijd onmogelijk om te beantwoorden aan de eis van Gods wet. Over de impact van het werk van Christus ten aanzien van dit 'systeem' lezen we in Rom.7:4-6.

Jezus rekende af met de enorme schuld van de zonde en dat ook expliciet voor het nageslacht van Abraham (1:3; 2:14-17; Matth.1:21).

De Heere zal dit volk, letterlijk Zijn volk, oordelen (10:30-31). Dit betekent niets anders dan dat niet iedereen behouden zal worden. Buiten de volle aanvaarding van Gods Zoon en het dragen van vrucht (Joh.15:1-8) is er de confrontatie met de 'hittigheid van Gods toorn'. Dit gegeven sluit naadloos aan bij de vele bijbelteksten die spreken over behoudenis in het kader van Israël in de laatste dagen (Jes.33:22; Joël 2:32; Hand.2:40; 4:12).

'Hoe zullen wij ontvlieden, indien wij op zo grote zaligheid geen acht nemen?' (2:3).

'...Wie doornen en distelen draagt, die is verwerpelijk, en nabij de vervloeking, welker einde is tot verbranding' (6:8).

Verzekerd van iets beters

Enerzijds spreekt de Hebreeënbrief duidelijk over de mogelijkheid van afval en het niet bereiken van de behoudenis en alle zegeningen die daarna komen, voor gelovige Joden.

Anderzijds maakt de schrijver ook duidelijk dat hij zich wat betreft de geadresseerden verzekert van een 'betere afloop'. Hij spreekt hen aan als gelovigen (4:3; 6:9-10; 10:32, 35).

Nadat hij in hoofdstuk 6 gewezen heeft op de straf die er staat op het afvallen van God en het niet dragen van vruchten, zegt hij: 'Wij zijn overtuigd van iets beters waaraan uw heil hangt' (6:9). Hij wijst op de vruchten die ze gedragen hebben en waarvan God afweet (6:10). Hieruit blijkt dat hij schrijft aan gelovige Joden. Zij krijgen wel de opdracht om te volharden in de wijze waarop ze als gelovige hebben geleefd en daarmee door te gaan tot de verwezenlijking van de hoop tot het einde toe, zoals ook de gelovigen voor hen gedaan hebben. Traagheid ligt ook voor hen op de loer (6:11-12).

Ook in 10:32 en 35 kunnen we afleiden dat hij er van uitgaat dat hij hier met mensen te doen heeft die wel de weg zullen gaan die uitkomt bij de behoudenis. Ondanks zijn ernstige waarschuwingen aan hen om tot het einde toe te doen wat God vraagt, laat hij merken dat hij zich niet voor kan stellen dat het met de behoudenis bij hen mis zal gaan.

10:37-39 'Nog een zeer weinig tijds en Hij, Die te komen staat, zal komen, en niet vertoeven. Maar de rechtvaardige zal uit het geloof leven; en zo iemand zich onttrekt, Mijn ziel heeft in hem geen behagen. Maar wij zijn niet van degenen, die zich onttrekken ten verdere, maar van degenen, die geloven tot behoudenis der ziel.'

Een gezonde aanmaning

Behoudenis is een proces op het scherpst van de snede. Wie tot geloof gekomen is en ook leeft uit dat geloof, zal behouden worden. Wie uiteindelijk toch niet het volle vertrouwen op Christus stelt en een leven blijft leiden wat (hoe vroom het ook kan zijn...) niet naar Gods wil is, zal niet behouden worden. De schrijver hoopt voor de lezers het beste en zijn waarschuwingen zijn ook pedagogisch van aard; met het oog op doorgaande bekering. Zolang er nog de tijd voor is, is de mogelijkheid van bekering aanwezig. Deze gelovigen zullen niet behouden worden omdat Paulus 'het wel van hen geloofde', maar omdat ze persoonlijk ernst zullen maken met deze boodschap en zich zullen richten op Jezus, de voleinder van hun geloof (12:2).

13. Samenvatting van de brief

Christus heeft de reiniging van de zonden tot stand gebracht (1:3; 9:28; 10:22) en is daarna aan de rechterhand van de majesteit in de hemelen gaan zitten (1:3). In de brief wordt alleen de betekenis hiervan belicht m.b.t. het huis van Abraham (2:16-17), het volk van God (Matth.1:21). Christus is in de hemelse heerlijkheid om daar te pleiten (7:25; 9:24) voor Zijn volk Israël (8:1-2).

Het is allereerst de bedoeling dat heel Israël de verzoening door Christus zal aangrijpen, omdat het de tijd is van het herstel (9:10; 10:14-18). Dit is de laatste kans voor het volk van Israël om tot geestelijk herstel te komen. Het gaat erom dat zij als volk het offer en het werk van Jezus zullen aangrijpen en tot Gods doel zullen komen (Gen.12:1-3; Ex.19:5-6).

De schrijver richt zich tot de individuele Joodse gelovigen, die als het ware de voorbodes zijn van het collectieve herstel. Niet het feit dat ze tot geloof gekomen zijn, maar ze manier hoe ze leven met dat wat Jezus voor hen tot stand gebracht heeft, zal bepalend zijn voor de behoudenis (5:9). De tijd van het oordeel is nabij (10:25, 37). Het is dus zaak om haast te maken met de oproep die er van deze brief uitgaat.

Het einddoel is dus de behoudenis, gevolgd door het ingaan in de rust. Dat zal ongetwijfeld een tijd van zegen zijn, maar veel details krijgen we hierover in de brief niet aangereikt.

14. Toepassing

De brief aan de Hebreëën is niet in de eerste plaats aan gelovigen uit de volken (wij dus) gericht, maar wel ook voor ons tot lering (2Tim.3:16). Na helderheid te hebben gekregen over de letterlijke boodschap, is het goed en zelfs belangrijk om de lijn door te trekken naar jezelf. Ik wil een aantal lijntjes uitzetten om over na te denken, te beginnen met een iets langere uitwerking van een belangrijke vraag.

Geloof en behoudenis

Een vraag die na het bestuderen van de Hebreëënbrief en ongetwijfeld ook na het lezen van deze studie ongetwijfeld naar voren komt is deze: 'Kan het ook in het leven van gelovigen uit de volken toch mis gaan met de behoudenis?' Ook voor mezelf zijn dit weer opnieuw spannende vragen geworden tijdens het bestuderen van de brief.

Voordat ik hierover wat bijbelteksten noem, wil ik ingaan op een reden waarom we de vraag hierboven zouden kunnen stellen; een reden die ik in gesprekken nogal eens tegen kom.

De 'zekerheid van het geloof' was vroeger, in de tijd dat ik op zoek was naar innerlijke vrede met God, een belangrijk item voor me. Het krijgen van geloofszekerheid was iets waarnaar ik ernstig op zoek was. Als je mocht weten 'dat het goed met je was', dan was je immers voor altijd gelukkig. Het krijgen van geloofszekerheid was toen een soort einddoel voor me, terwijl ik nu zie dat het leren kennen van de Heere Jezus het beginpunt is van een levenslange weg van heiliging. Het bijbelse zwaartepunt ligt volgens mij ook niet op het 'komen tot Christus' (hoewel dat natuurlijk wel een onmisbaar begin is), maar op het 'leven met Jezus Christus'.

Ik kom nogal eens de volgende gedachtegang tegen: 'Als ik maar gered ben, dan hoeft ik niet meer bang te zijn dat ik verloren ga. Dat is het belangrijkste. Ik moet proberen om zo goed mogelijk mijn best te doen op het terrein van de heiliging, maar de gebrokenheid blijft daarin toch overheersen. Volmaakt wordt het hier op aarde nooit.' De combinatie tussen het hoofddaccent op het 'komen tot Christus' en de poging om er ten aanzien van de heiliging 'het beste van te maken' staat mijns inziens in schril contrast met de brede bijbelse boodschap rondom het begrip 'behoudenis'. Behoudenis is een proces met een beginpunt en een eindpunt. Het begint bij het aanvaarden van de Heere Jezus als je Redder (Joh.3:16; 5:24) en eindigt op het moment dat door God de balans van ons leven wordt opgemaakt. *Even terzijde: wordt er over de fitnesses rondom het oordeel (de diverse oordelen) nog wel gepreekt? Denk bijvoorbeeld aan een gedeelte als 1Kor.3:13-17.*

'Ja maar, kan ik dan toch nog verloren gaan?', zal voor velen een eerste reactie zijn als ze dit lezen. Je denkt misschien aan serieuze vrienden waarmee je vroeger over God praatte en die nu zijn afgehaakt... 'Kan ik dan niet bouwen op de rust die Jezus me aanbiedt?' Jawel! Maar een betere vraag is: 'Kan Jezus Christus ook op jou bouwen?' In Hem is alle zekerheid te vinden

die je jezelf maar kunt voorstellen. Zijn werk is van het begin tot het eind solide en bij Hem ben je volkomen veilig. Hij doet wat Hij zegt. Als Hij de Heer van je leven is, heeft Hij je gered uit de macht van de duisternis (Kol.1:13). Je oude mens is gestorven en je bent met Hem een nieuw schepsel geworden, waarover de zonde niet meer heerst (Rom.6:6-11). Hij heeft je Zijn Geest gegeven (Rom.8). Het is dus niet meer dan logisch dat je leven voortaan draait om Degene door wie je dit alles gekregen hebt (Rom.12:1-2). Zo'n leven, vanuit Hem en dicht bij Hem, is een leven van zekerheid. In zo'n leven is er voortgaande heiliging, die uitloopt op behoudenis en een eeuwig leven met Hem in heerlijkheid (Kol.3:1-4).

Worden alle christenen behouden? Ik wil me – samenvattend – graag aansluiten bij wat de Bijbel hierover zegt: daar waar de rechtvaardiging gevolgd wordt door de heiliging, is geen enkele reden om te twijfelen aan de uiteindelijke behoudenis.

Ter overdenking

Hieronder een aantal dingen om over na te denken, naar aanleiding van deze indringende brief.

- De impact van het offer van de Heere Jezus. In deze brief wordt alleen de betekenis ervan belicht voor het volk Israël, maar het is dus nog veel breder dan dat. De redding is ook beschikbaar voor niet-Joden.
- Zijn wij tot geloof gekomen? Is er in ons leven dat moment geweest waarop we het offer van Jezus Christus hebben aanvaard? Maken wij gebruik van de mogelijkheid om gered te worden van het oordeel?
- Is er in ons leven sprake van doorgaande bekering? Het bijbelse geloof is een levenshouding.
- Leven wij vanuit de zekerheid van complete vergeving, of houden we naast Jezus vast aan allerhande zekerheden?
- Zijn wij net zoals de schrijver, ernstig bewogen met de bekering van het volk Israël?

Gouda, 4 oktober 2008